

redactioneel

Nauwelijks heeft het onderwijsveld met de ene maatregel leren leven of de volgende staat voor de deur. Op dit moment brengen de voorstellen voor basisvorming en daarmee samenhangende eindtermen voor basisonderwijs en de eerste drie jaar voortgezet onderwijs nieuwe onrust.

Voor een echte middenschool ontbreekt de politieke wil. Het uiteindelijke resultaat is een voorstel voor een drie-jarige basisvorming op twee niveaus in het middelbaar onderwijs. Wat het basisonderwijs betreft: achteraf lijkt het onderzoek naar de haalbaarheid van een Periodieke Peiling van het Onderwijs Niveau (PPON), aan het eind van de basisschool, te interpreteren als een proefballonnetje voor de eindtermen-operatie.

Nu staan we dus aan de wieg van de basisvorming, die een ononderbroken ontwikkelingslijn voor leerlingen van 4 tot 15/16 jaar moet garanderen. Met dit *Moer*-nummer willen we u op de hoogte brengen van de recente ontwikkelingen rond het moedertaalonderwijs in de basisvorming.

De eerste twee artikelen schetsen het ruimere kader. Allereerst laat Thera van der Heijden zien, hoe de middenschoolgedachte in de loop der jaren is verworden tot het huidige voorstel van een drie-jarige basisvorming. Dat hierbij twee niveaus worden onderscheiden en dat bij de geformuleerde eindtermen het accent komt

te liggen op de toetsbaarheid ervan, illustreert in welke mate de middenschoolgedachte verlaten is.

Op basis van interviews met enkele betrokkenen en deskundigen in het veld reconstrueert Ria Jaarsma de gang van zaken rond de totstandkoming van de adviezen.

Dan volgen de eindtermen voor moedertaalonderwijs, zoals de eindtermencommissies voor basis- en voortgezet onderwijs ze geformuleerd hebben. Binnenkort zullen de Eerste en Tweede Kamer zich hierover buigen. Gezien de politieke verhoudingen lijkt het voor de hand liggend dat dit zal resulteren in het tot wet verheffen van de adviezen. Namens het VON-bestuur becommentarieert Mariet van Goch de voorgestelde eindtermen vanuit het perspectief van vernieuwend moedertaalonderwijs.

Hoewel basisvorming een ononderbroken ontwikkelingslijn voor 4- tot 15/16-jarigen zou moeten garanderen, blijft de breuklijn tussen basis- en voortgezet onderwijs bestaan, zoals al blijkt uit de twee afzonderlijke voorstellen voor eindtermen. Twee artikelen zijn geschreven vanuit het perspectief van het basisonderwijs.

Resy Delnoy onderwerpt de procedure rond de eindtermen moedertaal voor het basisonderwijs aan een kritische analyse. Ze signaleert een tendens tot een smalle, zakelijke invulling van het moedertaalonderwijs.

Korrie van Helvert en Sjaak Kroon laten in hun bijdrage zien, dat de basisvorming voor leerlingen met een andere moedertaal dan het Nederlands weinig te bieden zal hebben.

Will van Peer heeft de eindtermen voor het voortgezet onderwijs onder de loep genomen. Hij is ontevreden over de kwaliteit van het werk dat de eindtermencommissie geleverd heeft.

Hoewel het voor de hand ligt dat de aandacht van moedertaalleerkrachten in eerste instantie uitgaat naar de eindtermen, moet men voorzichtig zijn met het trekken van conclusies voor de onderwijspraktijk. De discussie over de concrete invulling van het onderwijs en noodzakelijke leerplanontwikkeling moet nog gevoerd worden. Kees Sluis loopt hierop vooruit. Volgens hem bieden de eindtermen zeker mogelijkheden tot vernieuwing van het moedertaalonderwijs. Tenminste, als de overheid

ook bereid is daartoe de voorwaarden te scheppen.

Een andere factor die van invloed is op de concrete invulling van het onderwijs is de wijze waarop vorm en inhoud van de toetsing uitgewerkt worden. In zijn artikel gaat Jan Sturm in op deze toetsingsproblematiek. Hij constateert dat er nauwelijks enige overeenstemming bestaat over wat het begrip taalvaardigheid inhoudt. De wens tot zo objectief mogelijke toetsing leidt volgens hem onontkoombaar tot een smalle operationalisatie van het begrip taalvaardigheid en tot een dienovereenkomstige toetsing.

Zoals het er nu uitziet lijken de voorstellen tot realisering van een basisvorming geen enkele garantie te bieden voor het uitstellen van schoolkeuze. Integendeel, de huidige voorstellen laten het categorale systeem onaangetaast. De basisvorming lijkt naadloos in de bestaande onderwijsstructuur te passen. Wanneer de voorwaarde tot brede heterogeniteit, zoals die bestaat in de experimentele middensholen, ontbreekt, kan er geen sprake zijn van een brede keuze voor vervolgonderwijs. Een eerste vereiste voor realisering van de gedachten achter de basisvorming is dan ook: ernst maken met gedifferentieerd werken in heterogene groepen. Dorée de Kruijk laat zien dat zo'n brede heterogeniteit bij het vak Nederlands uitstekend mogelijk is.

Terecht wordt in de meeste artikelen gerea-geerd op het feit dat slecht 80% van de leerlingen de eindtermen Nederlands hoeft te halen. De kwetsbaarste groep leerlingen verdwijnt hiermee uit het zicht; voor verbetering van hun onderwijskansen bieden de voorstellen weinig houvast. Denkend aan de ophef die ontstond naar aanleiding van de 7% leerlingen die het basisonderwijs volgens het PPON-onderzoek verlaten als 'functioneel analfabeet', is het stille wegschrijven van 20% van de leerlingen op zijn zachtst gezegd merkwaardig.

Addie Gerritsen bespreekt een themanummer van *Leesgoed* over de basisvorming en in de rubriek Verder Lezen staat een aantal publicaties over basisvorming bij elkaar.

Na een aantal aankondigingen vindt u in dit nummer de VON-info met nieuws van de vereniging.

In deze laatste rubriek vindt u het programma van het VON-congres, dat op 7 april a.s. zal worden gehouden. Op dit congres is een stroom gewijd aan de basisvorming. Deze *Moer* biedt stof voor de congresganger.

Namens de redactie:
Thera van der Heijden
Els Schellekens
Diederick Verwer